

שבת קודש 2

בונה, סותר, בישול

שבת
מכל הימים

OLAMI MENTORSHIP

שבת

מנוחת השבת על קצה המזלג

המילה שבת נכתבת עם האותיות ש, ב, ת - שפירושן מנוחה. מעניין לציין שבשינוי סדר האותיות מתקבלת המילה תשוב. השבת היא ההזדמנות השבועית להשיב מחדש מערכות יחסים. במשך ששת הימים הקודמים אולי לא התרכזנו מספיק ביקרים לנו, אולי גם במערכת היחסים שלנו עם הבורא, ואולי גם ברווחה האישית שלנו. השבת היא הזמן לשוב הביתה לדברים שבאמת חשובים בחיינו.

נקודה למחשבה: אם השבת היא הזדמנות שבועית להשיב מערכות יחסים, איך אנו יכולים למנף את הזמן הזה כדי להתחבר מחדש למה שבאמת חשוב לנו?

יצירה דרך בניה (מלאכת בונה)

איזו פעולה יומיומית שאינה נראית כ"בנייה" יכולה להיחשב כ"מלאכת בונה" בשבת, לפי ההגדרה ההלכתית?

דוגמאות למלאכות אסורות:

- בניית קיר או גדר.
- הקמת אוהל.
- פתיחת שמשיה מעל שלחן פטיו.
- הרכבת / חיבור חלקים שיכשירו כלי לשימוש (כגון החלפת רגל לשולחן, חיבור גלגל לעגלת תינוק, או חיבור מוטות למשקפיים).
- תקיעת מסמרים בקיר.
- חיבור ווים לקיר.
- חיבור מחדש של וילון מקלחת.
- התקנת ידית דלת.
- בניית כל סוגי הרהיטים הדורשים הרכבה.

במערך הקודם למדנו שאנו מצווים להמנע מ"מלאכה", כשהכוונה היא לכל "עבודה יוצרת" או פעלה המביאה לידי דבר חדש. המעשה היוצר של בונה / בניה בודאי מתאים להגדרה זו, כיון שאנו ממש יוצרים ומפתחים משהו חדש בידינו.

הקשר למשכן: בניה היא אחת מ-39 הקטגוריות של מלאכות יוצרות אסורות, כיון שבבניית המשכן, חיברו קורות בכדי לבנות מהן קירות.

הגדרה: הגדרה ההלכתית של בונה או בניה היא חיבור רכיבים בודדים ליצירת שלם גדול יותר. וכן, הכשרת מקום או אביזר שיהיו ראויים לשימוש.

הערות חשובות (פעולות מותרות):

פריטים קטנים שאינם מחוברים בחוזקה ולאורך זמן או שאופן השימוש בהם הוא ע"י הרכבה ופירוק באופן קבוע מותרים להרכבה בשבת. כלים המתקפלים ונפתחים בקלות מותרים לקיפול ופתיחה (כגון: עגלות ילדים, מיטות ושולחנות מתקפלים וכד').

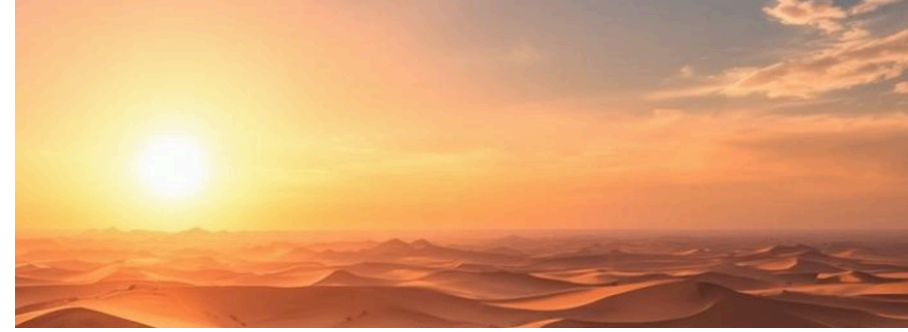
דוגמאות לפעולות מותרות:

- החלפת מגרה של שידה קטנה.
- הרמה או הנחה של דוכן נואמים.
- פתיחה או קיפול של שולחן מתקפל.
- הוצאה או הכנסה של מגרת פרות וירקות במקרר.

יצירה דרך פירוק (מלאכת סותר)

1. איך פעולת הריסה (סתירה) יכולה להיחשב כ"יצירה" או כמלאכה אסורה?
2. מהי ההבחנה ההלכתית בין סתירה המותרת לסתירה האסורה?

מקור המלאכה: כשבני ישראל נסעו במדבר, הם היו מקימים את המשכן בתחנות בהן חנו, ומפרקים אותו לחלקים קטנים לצורך נשיאה בדרך ובנייתו מחדש בתחנה הבאה. ולכן קטגוריה זו נקראת סתירה או פירוק לשם הרכבה מחדש. הרעיון שמאחורי כל המלאכות הוא פעולה שתכליתה בניה ולא הריסה. לפיכך מהתורה ההגדרה של מלאכת סותר היא כשהכוונה בעצם ההריסה לצורך בניה מחדש. אך מדרבנן, אסור להרוס אפילו אם זה למטרת הריסה בלבד.

פעולות אסורות הכלולות במלאכת סותר:

- הריסת מבנה או הסרת חפצים המחוברים למבנה:
- הסרת זכוכית שבורה ממסגרת חלון.
- פירוק דלת מהמשקוף/צירים. (אם ילד נעול מאחורי הדלת, מותר לפרקה, כיון שההלכה היהודית רואה בצער הילד מצב של סכנת חיים).
- הסרת רשת מחלון.
- הסרת ידית דלת.
- הסרת מסמרים או ברגים מקיר.

פירוק חפצים הבנויים בצורה שניתן לפרק ולהרכיב אותם בקלות (גם הם אסורים בפירוק):

- הפרדה בין מקל למטאטא מחוברים.
- הסרת ידית סיר.
- הסרת הדלת או המדף של כוננית גדולה.
- פירוק אהל או מבנה זמני / ארעי.

הערות הלכתיות לסותר (פעולות מותרות):

כמו במלאכת בונה גם במלאכת סותר / פירוק, פריטים קטנים שאינם מחוברים בחוזקה ולאורך זמן, או שאופן השימוש בהם הוא ע"י הרכבה ופירוק באופן קבוע - מותרים לפירוק בשבת.

כלים המתקפלים ונפתחים בקלות מותרים לקיפול ופתיחה (כגון: עגלות ילדים, מיטות מתקפלות וכד').

יצירה דרך בישול (מלאכת בישול)

מהי המשמעות של "יד סולדת בו" בהקשר של מלאכת בישול, ואיך זה משפיע על חימום מחדש?

כללים עיקריים בנוגע לחימום מחדש:

ההלכה היהודית אינה מתירה לבשל בשבת. יש כללים ברורים לגבי אופן החימום וסוגי המאכלים שניתן לחמם מחדש, בצורה שלא תיחשב כמלאכת בישול.

הבישול הוא לא רק הנחת אוכל על אש, אלא אפילו לגרום לאוכל שכבר מתבשל - להתבשל מהר יותר, למשל: בחיבת סיר, סגירת דלת תנור, הנחת מכסה על סיר שנמצא כבר על הכירים.

חום שירי: בשול יכול להתרחש גם כשלא נמצאים על מקור החום הישיר (כגון אחרי הסרת סיר מהכירים). סיר שהוסר ממקור החום עדיין יכול לבשל כל עוד הוא נשאר חם בטמפרטורה של 45°C ומעלה (ההגדרה ההלכתית של "יד סולדת בו"). לכן, אסור להניח אוכל שלא בושל בתוך סיר חם כזה.

שאלו כל שף והוא יאמר לכם כי בישול הוא מעשה יצירה.

הגדרת מלאכת בישול:

ההלכה היהודית מגדירה בישול כ"שימוש בחום כדי לבצע שינוי חיובי בהרכב הפריט". דוגמאות לכך הן אפית לחם, בישול תפוחי אדמה או צלית בשר.

בישול נחשב מעשה יוצר ולכן אסור בשבת. יחד עם זאת, יש מצווה לאכול אוכל חם בשבת כדוגמת החמין שנקרא כך כי הוא משמש כמאכל החם בשבת.

הקשר לבניית המשכן: כדי להפיק צבעים למשכן, בושלו עשבי תיבול וצמחים. בנוסף, בכל יום שישי אפו את לחם הפנים, שיונח בשולחן שבמשכן בשבת.

מהו בישול?

- מזון מוצק נחשב מבושל ברגע שהוא הופך לאכיל במידה מסוימת, הכוונה לשליש בישול (בהגדרה ההלכתית - "מאכל בן דורסאי").
- בנוזלים - בישול נקרא אפילו בחימום נוזלים כאשר חומם מגיע ל- 45°C .
- גם המשך בישול של נוזל או מוצק שנמצאים כבר במצב של שליש בישול / 45 מעלות - אסור.

כלי ראשון, שני ושלישי:

כלי שלישי: לאחר שמזון הועבר מכלי שני לכלי נוסף הוא מוגדר כ"כלי שלישי".

במצב זה הוא מאבד את יכולת הבישול שלו, ולכן מותר להוסיף אליו מזון שלא בושל.

עם זאת, ישנם הסוברים שאף בכלי זה ישנם מאכלים ספציפיים שעלולים להתבשל.

(יש מקום להרחיב את הלימוד בהלכות בישול כדי להבין איזה אוכל ניתן לחמם ובאיזה דרך. במיוחד לגבי הכנת משקאות חמים בשבת - מוזמנים לדון על הדרך המעשית להכנתם - עם החברותא.)

כלי שני: לאחר שהאוכל המבושל הועבר מהסיר שהיה על מקור החום, יכולת הבישול שלו פוחתת במידה ניכרת. כלי זה מכנה "כלי שני".

ההלכה מכירה בכך שבכלי שני פוחת כח הבישול, ולכן ישנם הסוברים שניתן להוסיף אוכל או נוזל שלא בושל לכלי זה. עם זאת, ישנם מאכלים המוגדרים "קלי הבישול" שגם בכלי שני הם מתבשלים. ישנם הסוברים שיש להימנע מלהוסיף כל דבר מאכל שלא בושל גם לכלי שני.

כלי ראשון: הכלי שבו בושל האוכל נקרא "כלי ראשון". כל זמן שהאוכל בו הוא חם - 45 מעלות ומעלה - אין לשים בו דברי מאכל שלא בושלו גם אם אינו נמצא כעת על מקור החום.

נקודה למחשבה:

אילו פעולות יומיומיות יכולות להחשב כחלק ממלאכת
מבשל למרות שלא מדובר בהכנת מזון ולא בישול בדרך
הרגילה?

תודה רבה
ושבת שלום!

OLAMI MENTORSHIP